

podig-
matis.

ut jam docebo, & ostendam, si *sola ratione* hominis moderni & realis officium metiendum est, aut debere detrahi modernis hominibus ignorantiam & cetera rationis impedimenta: aut Principes, leges, magistratus debere everti, qui auctoritate ducunt homines: aut denique ad *hominis moderni* officium agnoscendum necessarium esse, ut rationi huic cœcutienti adhibeatur *auctoritas*, præcipue Divina si qua extat.

De Prima Conditio- ne status hominum mo- dernorum.

Nascun-
tur igno-
rantissimi,

20. **P**rima conditio realis nostrorum hominum est, quod nascantur omnium rerum rudissimi, & maxime illorum omnium, quæ ad jus naturæ seu ad res ex officio naturæ moraliter agendas pertinent.

ut ut ra-
tionem
habeant,

21. Infantes homines sunt: nemo negat. Habent Rationem, si Ratio cum Heineccio sumitur pro facultate agnoscendi. Nam si cum facultate non essent na-

ti nescio quis eam facultatem ipsis postea demum infuderit? Non parens non præceptor, quos filii ac discipuli deinde sæpe vincunt facultate illa agnoscendi. Nihil hic dici potest, quod vel speciem veri recte præferat.

22. Facultatem ergo agnoscendi seu *Rationem* cum habeant infantes: *Ratio sola* cum sufficiat ad agnoscendum officium naturæ; quid est quod infantes ea officia nec adimpleant, nec, si non impleverint, peccent?

23. Inquis, Non *Ratio* in actu *se-*
nem solam, utcunque spe-
motu.
ctatam remote & in radice,
sufficere, sed *USUM RA-*
TIONIS perfectum & com-
pletum, quem infantes non-
dum habeant, paullatim ac-
quirendum.

24. Admitto conditionem. *Discri-*
Hoc autem quæro, quid sit *men* inter
discriminis inter *Ipsam Ra-* *rationem*
tionem Heineccio jactatam, & *usum*
& inter *Usum rationis*? Si *rationis*,
hoc tantum discriminis in-
tercedit, quod *Ratio* sit po-
tentia; *Usum* vero sit actus
ejusdem potentia, disputa-
tio

non tollit
difficulta-
tem.

tio ab heterodoxis ad ludi-
crum deducitur. Cum enim
inter nos quæritur, num *so-*
la Ratio sufficiat ad agnos-
cendum officium? non hoc
quærimus, an sufficiat ratio
semper in potentia manens:
sed agens? loquitur enim an
actu agnoscat omne officium
sola ratione? Nam si om-
nium hominum ratio semper
maneret in potentia, si sem-
per manerent infantes, aut
semper somno ligarentur vel
amentia, nunquam ab ullo
mortalium ullum officium
agnosceretur.

Usum ra-
tionis,
qualis est
post septen-
nium,
non suffi-
cit,

25. Deinde si per *usum ra-*
tionis intelligitur status ani-
mæ talis, quo illa per æta-
tem potest libere se ad actu
ratiocinandum exserere, qua-
lis status plerumque in pu-
bertate consuevit esse; ne
sic quidem sola ratio sufficit
ad Jus naturæ agnoscendum.
Etenim si sufficeret, Ratio
hæc sufficiens non sineret
pueros toties ignorare offi-
cium, ut ferme in singu-
la momenta pædagogorum
emendatione indigeant.

neque se-
riore æta-
te,

26. Desiderabis forte æ-
tatem grandæviorum? Qua-
si nunquam delirarent senes
atque viri.

27. Exiges usum multa-
rum rerum? Igitur quibus *con-*
parum negotiorum occurrit, *stus* mul-
ut populo, ut ruris colonis, *tæ* *expe-*
ii quamvis rationem habeant *rientiæ*,
infitam, Ratio tamen ad
agnoscendum officium haud
satis est. Non igitur sufficit
his *sola ratio*.

28. Sed ne pragmaticis quæ mul-
quidem illis expertisque vi-
ris *ratio sola* sufficit. Quod *bet* *aucto-*
enim cum multo alio appa- *ritati*,
ratu comitatuque adscisci-
tur, *solum* haud est. Isto-
rum autem ratio comitata
esse debet multa experientia:
hoc est debet ex consuetu-
dine aliorum virorum multa
provida consilia audivisse:
debet vidisse multa exem-
pla in quibus justum hoc,
aliud injustum esse apparuit.
Hancne tu rationem *SO-* *ut adeo*
LAM dices? eodem nempe *ratio tunc*
jure, quo, quod damnat *sola* *haud*
poëta, tropheis non militum *fit*,
ducumque, sed solius im-
peratoris nomen inscribitur,
ex. gr. Themistocles vicit!
Solus nempe, si superis pla- *ut soli non*
cet, vicit *Themistocles*, cui *vincunt*
victoriam peperere triginta *imperato-*
Stratiotarum millia, trecen- *res*.
tique duces, & reipublicæ
consilia ac vires, & hostium
impru-

imprudencia. Ita sola jus agnoscit ratio, cui oculos tot præceptores, tot libri, tot monita atque consilia, tot casus & exempla vix tandem aperuerunt.

29 Quid quod Ratio etiam auctoritate multa, consilio, experientiaque adhibita in pudendos tamen sæpe errores deviat? Exemplo sunt non multi tantum doctores Catholici, sed principue Juris naturæ larvati scriptores. Hi tametsi gloriantur, sola se ratione uti, exclusis legibus humanis atque divinis, omni denique auctoritate, misere tamen fallunt. Afferunt enim deinde omnia, quæ legibus continentur de Domino, de contractibus &c. Quæ nisi è legibus didicissent, sane tam parum scirent quam pueri modo nati. Deinde vero auctoritate cum omnia didicerint, aggrediuntur de jure naturæ decernere, idque tam infelicitate, ut nihil sit adeo pudendum, impium, atque atheum, quod non ex aliquibus ipsorum decretis facilem accipiat defensionem. Auctoritate tanta adjuti cum hæc peccent, quid non essent,

peccaturi, si, quod falsum est revera sola ratione sua essent præditi?

30. Ex hætenus disputa- Solam ratio videor mihi probatum dedisse complura. *Primum* postulantem quidem, quam parum sibi constent heterodoxi, cum rationem solam pro principio justii cognoscendi statuunt: cum eam nihilominus magno comitatu auctoritatis aliarumque rerum instruere cogantur, quæ omnes tamen non sufficiunt ad eam ab errore immunem præstandam.

31. *Secundo* ex his confequitur, heterodoxos, qui nostros, qui nunc sunt, homines volunt sola ratione de justo decernere, hoc ipso velle, ut non sint tales homines quales nunc sunt, qui ex sua nativitate sunt rudissimi; quique plurima auctoritate & eruditione etiam accedente non tamen possunt in justo agnoscendo fieri nisi monoculi. Cum igitur contendunt, moderno statu usum principiorum suorum esse faciendum ita ut sola ratio sufficiat, volunt modernum statum esse mutatum & alium,

alium, & volunt homines nasci sapientissimos ac falli nescios, nec ullius consilii indigos. Quo nobis hæc philosophia? hæc mentis medicina? Qui sapientes sunt medici cum febricitantem curandum accipiunt, non dicunt: Huic corpori sola sanitas sufficit ad convalescendum: igitur cum sanam sanitatem possit habere erit sanus. Ita sapientes philosophi cum animos, qui jam nascentibus insunt moribidi, curandos sumunt, non debent dicere, huic animo ut ad sanitatem, hoc est, ad justitiam perveniat, sola sana ratio sufficit. Igitur si sanam rationem habebit per meam doctrinam sanabitur. Ipsi enim rationi potissimum medicina quaeritur.

Secunda Conditio hominum modernorum.

Sero venit usus rationis,

32. **E**a est fere talis. Omnes moderni homines in Germania post quinque, sex, aliquando post decem annos incipiunt cognitionem aliquam rerum & comparisonem adipisci, quæ dicitur

usus rationis. Id vero nullus nostrorum hominum obinet ex semet solo, sed omnes profus ex multa instructione aut exemplis superiorum, parentum, præceptorum, hoc est ex Auctoritate cui stant, quam sequuntur & imitantur nescientes quare? & moniti etiam sæpe, cur sit sequendum, adeo non percipiunt rationem, ut eam rideant; præsertim cum jam scioli sibi videri incipiunt. Hæcque puerorum eruditio adeo non spontaneum præbet incrementum plantarum more, ut plenam fastidii rem eam esse probe agnoscant, quot quot erudiendæ pueritiæ operam aliquando dederunt.

33. Pugnabit forte D. Wolffius, ut hoc, quod jam dixi, methodo scientifica demonstrem, nisi ludibrium debeam Ontologis ac Psychologis? At vero, siquid sentio, horum demonstrationem exigens magnum sane ludibrium debet vel nautis & nutricibus. Facti sunt ista. Facta sub demonstrationem non cadunt aliam, quam digitorum.

C

34. Fa-